

stuk goed leesbare, bondige uitwerkingen van de nieuwe inzichten. Zij stellen de docent in staat in zijn schaars bementen lesuren alle hoofdzaken van het Sovjet-experiment efficiënt toe te lichten.

Jan van Oudheusden

NASCHOLING BIJ U THUIS

C.V. Lafeber, Bericht over het Rijk van het Kwaad. Geschiedenis van de Sovjet-Unie (uitg. in eigen beheer, Tilburgseweg 173 5051 AE Goirle, tel. 013-5430340, fax 013-5355545), 344 blz., prijs f75,-.

Dit boek is alweer het twaalfde deel uit de reeks 'Nascholing bij U thuis'. De Tilburgse oud-docent Lafeber wilde indertijd na zijn afscheid van een lange leraarscarrière zijn didactische gaven in dienst blijven stellen van het onderwijs, met name ten behoeve van docenten in de eindexamenklassen. Zodra de stofomschrijving voor het nieuwe onderwerp bekend is, duikt hij in de literatuur en zijn oude aantekeningen, en al snel rolt zijn volgende boek alweer van de persen. Het is een prestatie waar je met stijgende bewondering naar kunt kijken.

Meestal kiest hij enigszins malicieuze titels ('Met Klewang en Knuppel'; 'Hoe korter de reikwijdte, hoe doder de Duitsers'), waarmee de toon al enigszins is gezet. Want Lafeber bespaart zijn lezers nooit zijn persoonlijk oordeel. Soms is dat wel eens hinderlijk, maar tegelijk daagt het de lezer uit een eigen standpunt te formuleren.

Zaken waar Lafeber met meer dan gemiddelde kennis en betrokkenheid over schrijft, draaien vaak om het militair-industriële complex en de atoomwapenwedloop.

Dat zien we ook in dit deel, dat handelt over de geschiedenis van de Sovjet-Unie, vanaf de revolutie van 1917 tot en met de val van Gorbatsjov in 1991. Alle bekende personen en episodes komen aan bod, vanaf de strapatsen van Nicolaas II tot die van Jeltsin. De binnen- en buitenlandse politiek van achtereenvolgens Lenin, Stalin, Chroesjtsjov en Brezjnev worden vrij gedetailleerd behandeld, compleet met anekdotes en persoonlijke details waar Lafeber een patent op heeft. Terecht heeft Lafeber zich niet zoveel aangetrokken van de – op zijn zachtst gezegd – nogal merkwaaardige insnijdingen in de Sovjet-geschiedenis die de stofomschrijvingscommissie heeft toegepast. Daardoor krijgen interessante en kleurrijke hervormers als Chroesjtsjov en Gorbatsjov gelukkig meer aandacht dan de saaie apparatsjik Brezjnev, van wie Lafeber overigens nauwelijks biografische bijzonderheden weet te vertellen. Vooral de historische rol van Gorbatsjov krijgt veel aandacht.

Lafeber heeft zelfbeheersing betracht; wilde hij in vorige delen soms nog wel eens bladzijden lang uitweiden over allerhande zijdelingse aspecten, in dit deel schrijft hij meer gedoseerd en evenwichtig en houdt hij de verhaallijn strakker vast. Dat is een duidelijk pre en het vergroot de bruikbaarheid van het boek. Wel is het jammer dat bepaalde feiten nu onderbelicht blijven of weggelaten worden. Zo lees ik niets over de jonge Stalin als mogelijke dubbelspion voor de tsaristische geheime politie (toch veelbesproken sinds Radzinsky's Stalinbiografie). Ook had Lafeber wel wat feitelijker mogen berichten over de steun die de Sovjet-Unie in de jaren zeventig verleende aan linkse regimes in Afrika. Daarnaast zitten bepaalde preoccupaties de auteur wel eens in de weg, bijvoor-

beeld dat de Amerikaanse president Reagan een ongelooflijke onbenul is. Ten bewijze daarvoor voert Lafeber uitspraken van Reagan aan zoals '*communists are bound by no morality*' waarbij de lezer zich afvraagt: zat Reagan er indertijd zo ver naast? Als lezer kan ik evenmin instemmen met Lafebers kwalificatie van de spontane sovjet-anarchie van de eerste jaren na de revolutie als '*het meest democratische systeem ooit in de wereldgeschiedenis*'.

Zo kun je al lezende de wenkbrauwen nog wel vaker fronsen. Over het geheel genomen vormt dit deel evenwel een handige vraagbaak en leverancier van feiten en wetenswaardigheden. Het zal goed van pas kunnen komen om de lessen in de eindexamenklassen te verlevendigen.

Jan van Oudheusden

RAMSJ

Brian Moynahan, Annabel Merullo & Sarah Jackson, De eeuw van Rusland. De geschiedenis van een wereldmacht (Anthos/Lannoo, Baarn 1994) 320 blz., prijs ca. f40,-.

Je komt ze wel vaker tegen in de ramsj: schitterende gebonden boeken vol historische foto's. Je vraagt je dan af waarom dat boek je niet eerder opgevallen is. Maar beter laat ... letterlijk, want het is nu veel goedkoper dan bij verschijnen. *De eeuw van Rusland* is zo'n boek. Mooi en goed genoeg om veel eerder gekocht te hebben. Ik kwam het in de herfst tegen bij de Bijenkorf, waar nog meer boeken met de titel 'De eeuw van ...' verkocht werden, bijvoorbeeld die van China. Het is vrij waarschijnlijk dat witte boekhandels en zaken met uitgeversrestanten het boek ook hebben.

Voor het onderwerp 'Sovjet-Unie' is *De eeuw van Rusland* eigenlijk het absolute einde. Het boek bevat een grote hoeveelheid eigentijdse foto's, die op groot formaat, technisch zo goed mogelijk en niet – nu nog – geretoucheerd, als historisch document, zijn afgedrukt. Ze zijn door Annabel Merullo en Sarah Jackson bij elkaar gezocht in archieven, musea en prive-collecties in de voormalige USSR. Brian Moynahan schreef de bijbehorende tekst.

De onderwerpen die aan de orde komen zijn bekend: de foto's die erbij horen niet. Ze geven een indringend beeld van 'Het land van de Romanovs' tot en met 'De laatste bolsjewiek'. De USSR blijkt de woonplaats geweest te zijn van allerlei mensen en niet alleen een wereldmacht met een systeem.

Een speurtocht waard in de kerstvakantie!

Tineke Bogaerts

DE EINDEXAMENKATERNEN

Op de hierna volgende bladzijden zijn besprekingen afgedrukt van de havo/vwo en vmbo examenkaternen, die onlangs zijn verschenen. Er wordt voornamelijk ingegaan op de leerlingenboeken. De besprekingen zijn gemaakt door Marie-Jes Boonekamp, Annet van Leersum, René Corbey, Nico Bakker, Huub Oattes, Hans Pols, Jan van Oudheusden, Cees Bol, Maria van Haperen en Tineke Bogaerts.

